

Xylosandrus crassiusculus, een oprukkende exotische schorskever

Ed Colijn, EIS Kenniscentrum Insecten

Tijdens de jaarlijkse monitoring van houtgerelateerde kevers op bedrijfslocaties werd in 2017 de schorskever *Xylosandrus crassiusculus* aangetroffen. Eerder was deze soort bij importcontroles al enkele malen onderschept door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

Verspreiding

Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van *Xylosandrus crassiusculus* ligt in (sub)tropisch Azië. De soort is vandaar onbedoeld geëxporteerd naar de centrale delen van Afrika, Madagascar, Seychellen, Mauritius, Israël, Hawaï, Samoa, Palau, Nieuw-Caledonië, Australië, Nieuw-Zeeland, Nieuw-Guinea, Verenigde Staten, Canada, Costa Rica, Guatemala, Panama, Frans Guinea, Argentinië, Uruguay en Brazilië.

In 2003 werd de soort voor het eerst in Europa aangetroffen in Italië. Inmiddels heeft *Xylosandrus crassiusculus* zich vanuit daar uitgebreid naar Frankrijk, Slovenië en Spanje. In Italië is de soort inmiddels gevestigd en lijkt uitroeiing niet meer mogelijk; in Frankrijk loopt een bestrijdingsprogramma; in Spanje zijn de aangetaste bomen vernietigd; en in Slovenië zijn vallen geplaatst om het voorkomen te monitoren. De drie recente vondsten in Nederland werden gedaan op zogenaamde risicolocaties, veelal bedrijven waar veel verpakkingshout wordt geïmporteerd. Het betreft hier zeer waarschijnlijk ontsnapte exemplaren uit geïmporteerd hout en geen uitbreiding vanuit Zuid-Europa.

Herkenning

Het genus *Xylosandrus* behoort tot de subfamilie schorskevers (Scolytinae) en omvat wereldwijd circa 40 soorten die inheems zijn in (sub)tropische gebieden. Vier soorten uit dit genus zijn recent onbedoeld in Europa geïntroduceerd te weten *Xylosandrus germanus*, *X. morigerus*, *X. compactus* en *X. crassiusculus*. Eerstgenoemde bereikte in 1998 ook Nederland en heeft zich hier inmiddels gevestigd. *Xylosandrus morigerus* is incidenteel geïmporteerd in Nederland maar heeft zich (nog) niet gevestigd. Andere soorten zijn nog niet uit Nederland bekend. Schorskevers zijn in het algemeen klein en erg lastig te determineren.

Mannetjes van het genus *Xylosandrus* kunnen niet vliegen en zijn zeldzaam. Ze worden heel weinig gevonden. Vrouwtjes van *X. crassiusculus* zijn 2,1-2,9 mm groot. Ze zijn cilindrisch van vorm. De kop is vanaf de bovenkant niet te zien. Deze ligt verscholen onder het halsschild. De kevers zijn roodbruin

met de achterste helft van de dekschilden geleidelijk overgaand naar donkerbruin. De mannetjes zijn circa 1,5 mm en veel kleiner dan de vrouwtjes. Een hulp bij de herkenning zijn de typische boormeelstaafjes die uit aangetaste bomen steken. Bij de aanleg van de boorgangen persen de kevers namelijk boormeel naar buiten, waardoor het lijkt alsof er tandenstokers in de boom geprikt zijn (zie foto).

Xylosandrus crassiusculus. (Foto: Luke Tembrock, Museum Collections: Coleoptera, USDA APHIS PPQ, Bugwood.org)

Boormeelstaafjes. (Foto: Laura Lazarus, North Carolina Division of Forest Resources, Bugwood.org)

Schade en vestigingskansen in Nederland

Xylosandrus crassiusculus behoort tot de zogenaamde ambrosiakevers. De larven van deze soorten leven onder schors maar voeden zich daar niet met het hout, maar met een specifieke ambrosiaschimmel waarvan de vrouwtjes de sporen bij zich dragen en die ze zelf enten in de broedkamers. De vrouwtjes vreten eerst een gang in takken of de stam van jonge, verzwakte of oude beschadigde bomen of vers gekapt hout. In deze gang worden de schimmel geënt en de eitjes gelegd. Na het uitkomen van de eitjes voeden de larven zich met de ambrosiaschimmel. De vrouwtjes blijven gedurende de hele ontwikkeling bij de larven. De ontwikkeling tot volwassen kever varieert in het oorspronkelijke verspreidingsgebied van 6 weken tot 3 maanden. In de Verenigde Staten is een ontwikkelingstijd vastgesteld van 48–62 dagen. Gegevens over de ontwikkeling in Europa zijn nog niet bekend.

Xylosandrus crassiusculus is zeer polyfaag. De soort is bekend van meer dan 100 verschillende genera en soorten bomen waaronder (fruit)bomen en sierbomen en -heesters uit de genera *Acacia*, els *Alnus*, kastanje *Castanea*, *Hibiscus*, *Lagestroemia*, *Magnolia*, appel *Malus*, populier *Populus*, kers *Prunus*, eik *Quercus*, wilg *Salix* en lijsterbes *Sorbus*. *Xylosandrus crassiusculus* komt waarschijnlijk niet voor in naaldhout. In Europa is de soort tot nu toe alleen met zekerheid aangetroffen op de Johannesbroodboom *Ceratonia siliqua*.

Xylosandrus crassiusculus veroorzaakt de grootste schade op boomkwekerijen. In de Verenigde Staten zijn elk jaar uitbraken die leiden tot aanzienlijke sterfte onder jonge boompjes. In Europa is nog geen sterfte gemeld. In natuurlijke omgeving wordt hoofdzakelijk vers geveld hout geïnfecteerd. Volwassen bomen worden alleen geïnfecteerd na beschadigingen aan de schors.

De door de kevers geënte ambrosiaschimmels kunnen verkleuringen aan hout veroorzaken waarmee het hout onbruikbaar wordt voor gebruik als bouw materiaal. Het is nog onduidelijk of deze soort ook in Nederland schade zal kunnen veroorzaken. Dit zal deels afhangen van het feit of *X. crassiusculus* in staat zal zijn te overleven in ons klimaat. In de Verenigde Staten zijn beduidend minder infectiegevallen gemeld uit het noorden dan uit de warmere, zuidelijke staten. Zowel de economische, sociale als natuurlijke gevolgen van eventuele vestiging van *X. crassiusculus* worden daarom in Nederland als beperkt ingeschat.

Meer informatie:

https://www.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/app/views/species/nsr_taxon.php?id=183506